

לוקחים אחריות על הכסף שלנו

מדריך למנחה

חודש מודעות פיננסית

פעילות של משרד החינוך ובנק ישראל יחד עם פורום וועדי ההורים היישוביים ומועצת התלמידים והנוער הארצית, איגוד הבנקים והמערכת הבנקאית.

תוכן

2.....	מה כולל המדריך?
2.....	הנחיות כלליות
3.....	דגשים לשיחת תיאום ציפיות מול איש קשר מבית הספר
4.....	חשוב לזכור
5.....	תמיכה
6.....	מפגש ראשון
7.....	הפעילויות במפגש הראשון
8.....	פעילות פתיחה: חלומות פיננסיים
9.....	משחק התקציב
15.....	מה בארנק?
21.....	הצגה וירטואלית של השירותים הבנקאיים בסניף או בערוצים דיגיטליים
22.....	תחנה 1: רגע לפני
24.....	תחנה 2: כלים לקבלת החלטה לפתיחת חשבון בבנק
25.....	תחנה 3 – שירותים בנקאיים
26.....	תחנה 4: ניהול ומעקב אחר החשבון ושירותים דיגיטליים
28.....	סיכום
30.....	מפגש 2
31.....	הפעילויות במפגש השני
32.....	פעילות פתיחה - חידון
35.....	פעילות מרכזית – מפצחים את הקוד
37.....	משימה 1 – דפי חשבון
37.....	משימה 2 – אמצעי תשלום
38.....	משימה 3 – חישוב ריבית
38.....	משימה 4 – תקציב משפחתי
39.....	משימה 5 – חיסכון
40.....	שאלת בונוס
42.....	מחון תשובות למשימות
44.....	סיכום ומשוב

הנחיות כלליות לפעילות "חודש מודעות פיננסית"

בבתי ספר 2017

מתנדבים יקרים,

תודה על הירתמותכם למהלך המשותף של בנק ישראל, משרד החינוך, פורום ועדי ההורים היישוביים ומועצת התלמידים והנוער הארצית (להלן – וועדת ההיגוי) להדרכת התנהלות פיננסית נכונה, המיועדת לתלמידי כיתות ט' ברחבי הארץ.

מטרת המפגשים היא להעלות את המודעות הפיננסית ולהקנות לתלמידים מושגי יסוד באוריינות פיננסית בשכבת גיל זאת. המפגשים הינם בגדר טעימה שבאה לפתוח את התיאבון לרכישת ידע נוסף בתחום הפיננסי.

מה כולל המדריך?

לפניכם מדריך מפורט הכולל את כל ההנחיות והתכנים לפעילות בכיתה.

בקובץ שלפניכם תמצאו:

- רקע לכל אחת מהפעילויות הכולל דגשים ספציפיים
- מסגרת זמן מומלצת
- הנחיות לשימוש בעזרים שבערכה למנחה
- טקסט למנחה לכל אחת מהפעילויות
- הנחיות טכניות ולוגיסטיות

הנחיות כלליות

המדריך למנחה מלווה ותואם למצגות הנמצאות באתר. הפעילות מורכבת משני מפגשים, ובהתאם הוכנה מצגת לכל אחד מהמפגשים.

1. ההנחיות במדריך זה מותאמות למספרי השקופיות במצגות. שימו לב, תוכלו למצוא

באתר שתי גרסאות של מצגות:

- a. קישור למצגות המותאמות לשימוש מקוון (און-ליין) שאינן להורדה
- b. מצגות להורדה לשימוש לא מקוון (למקרה שלא תהיה גישה לאינטרנט בכיתה).

2. כחלק מההכנה שלכם לפעילות, דאגו לכך שיש לכם את המצגות הלא מקוונות במחשב הנייד שלכם או בכונן נשלף (Disk-On-Key).
3. בכל אחת מהפעילויות מופיע "[טקסט למנחה]". הטקסט עבר סבבי אישורים על ידי חברי ועדת היגוי ומטרתו לדייק ולמקד, ככל הניתן, את התכנים והדיון בכיתה. ניתן, כמובן, לא להיצמד "מילה במילה" לטקסט, יחד עם זאת **חשוב לשמור על רוח הדברים**.
4. חלק מהפעילויות הן אינטראקטיביות ולפיכך מצריכות שימוש במכשירי סמארטפון (ההנחה היא שיש **לפחות** מכשיר אחד לכל שני תלמידים). אם התנאים בכיתה אינם מאפשרים זאת (גישה לאינטרנט, מדיניות בית הספר ועוד), כאמור לעיל תמצאו באתר גירסה של מצגות לפעילות לא מקוונת. שימו לב, בכל מקרה ההמלצה היא שהמפגש הראשון יועבר בליווי המצגת הלא מקוונת.
5. כל המשאבים הדרושים לכם לביצוע מיטבי של הפעילות בכל כיתה, נמצאים בערכה. הערכה היא חד פעמית ומיועדת לכיתה אחת (כלומר, אם יש לכם שתי כיתות באותו בית ספר, הביאו אתכם שתי ערכות). בהנחיות במדריך זה יצוין תזמון ואופי השימוש בכל פריט בערכה.
6. חשוב מאוד לערוך שיחה מקדימה עם מורה או איש קשר אחר מבית הספר, שיהיה נוכח במועד הפעילות. ראו להלן את הנקודות העיקריות בשיחת תיאום הצפיות מול בית הספר.

דגשים לשיחת תיאום ציפיות מול איש קשר מבית הספר

- יש ליצור קשר עם הגורם האחראי בבית הספר לפחות יומיים לפני הפעילות הראשונה.
- יש לוודא שאיש הקשר איתו דיברתם, או מורה אחר שמיועד בכל הפרטים, יהיו נוכחים בזמן הפעילות (שני מפגשים בכל כיתה).
- וודאו שכל פרטי הפעילות (תאריכים ושעות, כיתות ומספר המפגשים) ידועים למנהל/ת בית הספר.
- הפעילויות מחייבות שימוש במחשב מחובר למקרן. אם נוח לכם ולבית הספר, תוכלו להביא את המחשב הנייד שלכם.
- יש לוודא שברשות התלמידים יהיו כלי כתיבה.
- מספר התלמידים המקסימלי בכל פעילות כיתתית הוא 40 (יחד עם זאת, סוכם על פעילות לכל כיתה בנפרד ואין לאחד שתי כיתות יחד)
- רצוי מאוד שתהיה גישה לאינטרנט בזמן הפעילות. אם אין, יש גרסת מצגות לא מקוונת.

- מכיוון שבחלק מהפעילויות מומלץ להשתמש במכשירי סמארטפון, יש לברר את המדיניות של בית הספר בעניין זה. אם בית הספר לא מתיר שימוש בסמארטפונים, יש לכבד זאת ולהשתמש בגרסה הלא מקוונת של המצגות. נבהיר כי משרד החינוך אישר שימוש בסמארטפון במסגרת הפעילות.
- אם בית הספר מתיר שימוש בסמארטפונים, ברוו האם בכיתה בה תערך הפעילות יש קליטת אינטרנט סלולארי (או wi-fi שפתוח לתלמידים)
- האחריות הבלעדית על המשמעת של התלמידים בכיתה מוטלת על המורה. לפיכך, נוכחות המורה בכיתה **לכל אורך הפעילות** היא קריטית. הדגישו זאת בשיחה המקדימה.

חשוב לזכור

מפגש בין בנקאי לתלמידים יכול להיות מעניין היות ואתם בעלי מקצוע, הבנה וניסיון בתחום הפיננסי. בעיני התלמידים הנכם מגיעים ממקום לא מוכר החושף בפניהם את עולם המבוגרים.

חשוב לוודא שבמפגש נוכח מורה המכיר את התלמידים. כך שכל נושא המשמעת והניהול הלוגיסטי של המפגש יטופל על ידו. מומלץ לנהל עם המורה שיחה קצרה טרם הכניסה לכיתה כדי לתאם ציפיות ולקבל כמה דגשים שחשוב להם להעביר. המורים יסייעו לכם לנהל את המפגש. אל תהססו להיעזר בהם!

ההגעה שלכם לכיתה היא אמנם בתור בנקאים מומחים, אך כדי למקד את המפגש בתוכן ובמטרותיו ולשמור על כללי האתיקה, עליכם לנקוט בצעדים הבאים:

1. **בהתאם לחוק איסור פעילות מסחרית במוסדות חינוך, אסור בשום צורה שהיא לציין את שם הבנק בו אתם עובדים!** החומרים שפותחו עבורכם לא כוללים זאת ועוזרים לכם להימנע מכך. אם התלמידים שואלים אתם יכולים פשוט לומר שזה לא חשוב ואתם לא פה בשביל לשווק בנק זה או אחר.
2. הקפידו שלא להופיע עם פריטי לבוש, תיק או סימן מזהה אחר הנושאים לוגו של הבנק בו אתם עובדים.
3. היצמדו לתכני התכנית והימנעו מגלישה לתחומים אחרים. כמובן שאתם יכולים להרחיב על התוכן, במיוחד אם התלמידים שואלים, אבל יש להימנע מדיון בנושאים הרחוקים מתכני המפגש.
4. במידה ותלמיד מטיח האשמות שונות בבנק או בכל גורם / עניין אחר – אל תיכנסו לעימות. הניחו למורה לנהל התמודדות עם תלמידים ולהחזיר את המפגש למסלול.

5. יש לזכור שהמפגש נועד להקניית סל ידע בסיסי לתלמידים מתוך העולם הפיננסי
בדגש על ניהול נכון של תקציב

תמיכה

לכל אורך תקופת הפרויקט יעמדו לרשותכם כמה ערוצי תמיכה לכל שאלה או בעיה תכנית או
טכנית:

לתמיכה בעניינים לוגיסטיים - מוקד התמיכה של חברת ההפקה: 055-8868683
לשאלות בנושאים תכניים או פדגוגיים: דוד davidr@mapa.ort.org.il או משה
moshet@mapa.ort.org.il ובטלפון 03-6301320

מפגש ראשון

זהו המפגש הראשון (מתוך שניים) של תכנית חשיפת בני נוער למושגי יסוד בתחום הפיננסי, הגברת מודעותם הפיננסית והקניית כלים פרקטיים בהתנהלותם מול הבנק, לקידום עצמאותם ורווחתם הפיננסית. אופי הפעילות הוא סדנאי, כך שהמנחים יעבירו את התכנים תוך שיתוף התלמידים במגוון אינטראקציות לאורך המפגש.

קהל יעד: תלמידי כיתות ט'

משך הפעילות: 90 דקות

נושאים:

1. תרגום חלומות ויעדים למשמעויות פיננסיות
2. עקרונות בסיס בחינוך פיננסי - הכנסות, הוצאות, ניהול תקציב וחסכון.
3. היכרות ושימוש נכון באמצעי תשלום – מזומן, המחאה, אפליקציות, כרטיסי חיוב והעברה בנקאית.
4. היכרות עם שירותי הבנק

עזרים:

1. מחשב (רצוי מאוד: חיבור לרשת)
 2. מקרן
 3. קבצים באתר של המצגת והפעילויות יחד עם גיבוי בהתקן נייד (דיסק און קי)
 4. ערכת פעילות
 5. לוודא שיש לתלמידים כלי כתיבה
- שימו לב, קיימות 2 גרסאות למצגת הפעילות של המפגש הראשון – מקוונת ולא מקוונת. במפגש זה אנו ממליצים להיעזר במצגת הלא מקוונת (אוף-ליין).
- למשתמשים במצגת המקוונת יש לוודא שלכל זוג תלמידים יש טלפון חכם (סמארטפון) אחד עם גישה לאינטרנט

ידע מוקדם לתלמידים: לא נדרש ידע מוקדם מהתלמידים

הפעילויות במפגש הראשון

משך (ברוטו)*	נושאים/מושגים	פעילות
10 דקות	הקשר בין חלומות ויעדים לבין משמעותם הפיננסית.	פתיחה
35 דקות	ניהול תקציב, הכנסות/הוצאות, חיסכון, ריבית	משחק התקציב
15 דקות	אמצעי תשלום: מזומן, המחאה, אפליקציה, כרטיסי חיוב, העברה בנקאית	מה בארנק?
30 דקות	היכרות עם שירותים ומושגים בנקאיים הרלוונטיים לבני הנוער – סקר שוק, קבלת החלטה בדבר הצורך בפתיחת חשבון, מה מאפשר חשבון הבנק, שירותים דיגיטליים - כרטיס חיוב, אתר ואפליקציה למעקב וניהול החשבון.	שירותים בנקאיים

* הזמנים הכתובים בטבלה הינם הערכה כללית של משך הפעילות. שימו לב שאתם לא חורגים ממסגרת של שני השיעורים (90 דקות ברוטו) שאמורים להיות מוקצים למפגש בכיתה.

פעילות פתיחה: חלומות פיננסיים

משך הפעילות: 10 דקות

שקופיות במצגת: #2

עזרים מהערכה: ללא

שימוש בסמארטפונים: לא נדרש

הסבר כללי:

מטרתה של פעילות זו היא היכרות ראשונית עם התלמידים ועם חלומותיהם ומשאלות ליבם. פעילות זו מחברת את אותם חלומות למשמעות הפיננסית שלהם בהקשר של ניהול תקציב, צריכה נבונה וחסכון.

1. הצגה עצמית [טקסט למנחה]:

"שלום לכולם, נעים להכיר שמי..., אני מתגורר/ת ב... ואני בנקאי/מורה."

2. [טקסט למנחה]

"נפתח בשאלה: איזה דבר גדול אתם חולמים לעשות כשתהיו גדולים?"

(אם אין הצבעה של תלמידים לתת דוגמה: זה יכול להיות למשל לקנות דירה, לפתוח

עסק, לגלות תרופה או אפילו לטוס לירח)

3. [טקסט למנחה]

"העליתם כמה חלומות ומשאלות מאוד מעניינים. שימו לב שלחלק גדול, אם לא

לכולם, יש גם משמעות פיננסית, כלומר שהם קשורים בכסף. כסף חשוב בהיבטים

רבים של חיינו ובפעילות הבאה תקבלו כלים כדי לנהל את כספכם באופן נכון. אחד

הכלים החשובים ביותר הקשורים בכסף הוא ניהול נכון של הכסף, וזאת אנו עושים

באמצעות המעקב אחר ההוצאות וההכנסות שלנו – או במילים אחרות 'ניהול

תקציב'. בפעילות הבאה נתרגל מעקב של הוצאות והכנסות על ידי רישום בטבלה."

משך הפעילות: 35 דקות

שקופיות במצגת: #3-40

עזרים מהערכה: דפי מעקב תקציב (20 בכל ערכה- אחד לכל זוג)
שימוש בסמארטפונים: לא נדרש (אפשר להתיר שימוש במכשירים כמחשבונים)
הסבר כללי:

מטרתה של פעילות זו היא הדגשת החשיבות של רישום מסודר של הוצאות ושל הכנסות ומעקב שיטתי.

בסדרה של כמה סבבים (כל סבב מדמה חודש אחד) התלמידים יקבלו נתונים על הכנסות קבועות ומשתנות (דמי כיס, עבודה, מתנות ועוד), בנוסף לנתונים על הוצאות חובה (תשלום דו"ח, מתנות לחברים) ורשות. בסיום שלושת הסבבים, יהיה עליהם לדווח מה הם רכשו וכמה כסף נותר להם.

אמנם אין "תשובה לא נכונה" במשחק, יחד עם זאת לאור הדיווחים שלהם כדאי לשקף לתלמידים את המסרים הבאים, באופן שיובהר בגוף השיעור:

1. הרישום המסודר מאפשר להם לעקוב אחר מצבם הפיננסי
2. מותר לרכוש מוצרים / שירותים שונים, ובתנאי שיש ברשותם מספיק כסף
3. צריך להיערך לחודשים בהם ההוצאות יכולות להיות גדולות מההכנסות (בין היתר לאור הוצאות לא צפויות)
4. במאזן הוצאות-הכנסות צריך לשאוף להגדיל את צד ההכנסות של המשוואה ולצמצם את צד ההוצאות לטובת חיסכון.
בחלק האחרון של הפעילות נעסוק בחשיבות החיסכון.

[טקסט למנחה]

"בפעילות הבאה נדמה את ההתנהגות הכלכלית שלכם בין החודשים ינואר למרץ. הפעילות תתקיים בזוגות [אפשר גם שלשות. היעזרו במורה בכיתה]. בתקופה זו יהיו לכם הכנסות והוצאות. עליכם למלא את הדפים על פי הדוגמה הבאה [מופיעה במצגת בשקופית מס' 4 ובדף התקציב].

הנחיות (שקופית מס' 5):

1. חובה לרשום כל הכנסה/הוצאה

2. ההכנסות (חלקן צפויות וחלקן משתנות) מגיעות בסוף החודש
3. מותר להחליט גם על הימנעות מרכישה
4. מותר לרכוש יותר מפריט אחד כל חודש
5. קניית מתנות יום הולדת לחברים היא חובה
6. מידי חודש אפשר (לא חובה) לתת תרומה באיזה סכום שרוצים

בהצלחה!"

[מצגת] סכום התחלתי: 300 שקלים

[הנחיות למנחה]

היצמדו למהלך המשחק (שקופיות מס' 7-30) וודאו שכל התלמידים מבינים כל סבב פעילות ומסיימים לרשום את מה שנדרש מהם.

בסיום המשחק, בקשו מהתלמידים לסכם את המאזן שלהם ולקרוא את שורת הסיכום. עשו שימוש בשקף בו מופיעות השאלות הבאות (שקף מס' 31): (אלו הן הזדמנויות לדין וביורור קצרים):

1. האם הם בחובה? (כלומר האם הוצאות עלו על ההכנסות)
2. האם הם עמדו בכל התנאים? (מתנות לימי הולדת לחברים)
3. האם הם רכשו את המוצר היקר? ומתי? (סמארטפון)
4. כמה פעמים (אם בכלל) הם יצאו לבילוי של סרט ו/או ארוחה במסעדת מזון מהיר?
אם לא, יש לשאול אותם האם זה באמת אורח חייהם
5. כמה מוצרים הם רכשו? ומה הסיבה?
6. כמה כסף הם הקצו לתרומה?
7. נאמר והמשחק היה ממשך, מי היה משנה את ההתנהגות שלו אחרי חודש פברואר? (החודש בו ההכנסות ירדו מאוד) כיצד?
8. מה הם היו באמת צריכים או מה הם סתם רצו שיהיה להם? [למנחה: יש להתייחס לנושא סדרי עדיפויות, וההבדל בין רצון לצורך]

למעשה, אם המשתתפים עמדו בכללים, אין תשובה אחת נכונה. יחד עם זאת, חשוב להדגיש להם את הכלי – רישום מסודר של מאזן בין הכנסות להוצאות ומעקב שיטתי. יש לחזור על ההבחנה בין הוצאות להכנסות ועל המשמעות של הפרש ביניהם (יתרה) כך שתמיד צד ההכנסות יהיה גדול או לפחות שווה לצד ההוצאות

[קיימת חשיבות רבה להדגשת ההיבט הערכי – אחריות אישית ודחיית סיפוקים!]

תכנון תקציבי מאפשר לנו לחסוך (הקרינו את שקופית מס' 33). אז איך חוסכים?

איך כדאי לנו לחסוך? (שקופיות מס' 40-33)

חלק זה מהווה המשך למשחק התקציב ועוסק באפשרויות החיסכון.

(שקופית 33 ברקע הדיון)

[טקסט למנחה]

"לאחר שלמדנו כיצד לנהל מעקב אחר ההוצאות וההכנסות שלנו ולתכנן את התקציב בהתאם – בואו נדבר מעט על חיסכון.

החיסכון יכול להיות למטרה מסוימת בטווח הארוך (למשל, החלום שלכם מתחילת המפגש) או לטווח הקצר, אך יותר מכל זהו הרגל חשוב שדורש מחויבות ותכנון. אז איך חוסכים נכון? מרגע שיש לכם הכנסה קבועה או מזדמנת (עבודה, דמי כיס, מתנות יום הולדת וכו') הקדישו סכום מסוים לחיסכון."

אז איך כדאי לחסוך? [לשאל את התלמידים ולפתח דיין]

[הנחיות לדיין]

- לכתוב על הלוח את תשובות התלמידים תוך מיון תשובות (ללא כותרות) לשני צידי הלוח בין אפיקי חיסכון "נזילים" (למשל קופת חיסכון בבית) לבין אפיקי חיסכון "קשיחים" (לדוגמה, תכנית חיסכון). תשובות לדוגמה:

אפיקי חיסכון קשיחים	אפיקי חיסכון נזילים
תכנית חיסכון	• לשמור את המזומן במגירה/צנצנת
חיסכון לכל ילד	• לשמור את הכסף בחשבון העובר
קופת גמל	• ושב בחשבון הבנק
פנסיה	• להשקיע בבורסה
	• לשמור את הכסף בארנק
	• לשמור את הכסף בכספת של ההורים
	• קניית מט"ח (מטבע חוץ כמו דולר)
	• קופת גמל להשקעה

* ייתכן והתלמידים יעלו גם אפשרויות השקעה כמו נדל"ן או שוק ההון שהם קיימים אך לא נדון בהם בתכנית זו.

- לשאול את התלמידים מה משותף לכל מה שנכתב בצד אחד של הלוח, ומה משותף לאלה שנכתבו בצד השני.
- לעמוד על ההבדל בין כסף זמין לכזה שאינו זמין ומה היתרון בסוג השני.

[טקסט למנחה, שקפים מתאימים מצויינים בכל פיסקה]

[שקף 34] "אפשר להשאיר את הכסף שאתם חוסכים בבית, בקופה או בכל מקום בטוח אחר. בדרך זו הכסף זמין לכם תמיד, והשליטה בו היא מוחלטת ומיידית. אבל זו גם בעיה, מכיוון שכאשר הכסף בהישג יד אתם עלולים להתפתות להשתמש בו. על כן, אם יש חשש כזה ופחות משמעת עצמית, מוצע לחסוך את הכסף באפיק חיסכון קשיח (למשל, בתכנית חיסכון בגופים מוסדיים, בבנקים וכיוצ"ב)."

[שקף 35] תכנית חיסכון, כשמה כן היא – תכנית להפקדת סכום כסף בהפקדות חודשיות או בסכום חד פעמי, בדרך כלל לתקופה של מספר חודשים או שנים, הנושאת ריבית על הסכום שאותו מפקידים (קרן). בהמשך נרחיב על תכניות חיסכון ועל ריבית.

כסף שנרצה לחסוך יוכל לצבור רווחים גם באפיקי השקעה שונים כמו נדל"ן (רכישת דירות או קרקעות) או בשוק ההון (בורסה). אלו הם אפיקים שציבור רחב בישראל בוחר להשקיע בהם באופן ישיר או עקיף. יחד עם זאת, בתכנית זו נעסוק בחיסכון הבנקאי או החוץ בנקאי (קופות גמל) שזמין ונגיש יותר לבני נוער מאפיקי ההשקעה שהוזכרו לעיל.

[שקף 36] אגב, סוג אחד של חיסכון שנחסך בעבור כל אחד מכם על ידי המדינה, עד גיל 18 לפחות, הוא קופת גמל או תכנית חיסכון של הביטוח הלאומי – "חיסכון לכל ילד"

מדוע כדאי לחסוך באפיק חיסכון קשיח? (שקף 37)

1. זה שומר על הכסף. כסף מזומן, גם אם מחביאים אותו היטב במגירת הגרביים, עדיין ניתן לגנוב או לאבד אותו. כסף שהופקד בבנק נשמר היטב.
2. זה יוצר מחויבות. הפקדה קבועה, גם אם קטנה, יוצרת מחויבות לאורך זמן והתנהגות שלנו תשתנה כך לטובה.
3. כסף שנמצא בהישג יד זמין יותר ל"בזבזים". להרחיק את הכסף ולסגור אותו מחוץ לבית, עוזר לנו לשמור אותו לצרכים חשובים.
4. אם מפקידים את הכסף, אפשר אפילו להגדיל את ערך הכסף שברשותכם. כיצד מרוויחים? הפקדה לתכנית חיסכון נושאת ריבית. כלומר הגוף בו חוסכים משלם לנו

אחוז מסוים על הכסף שאנחנו מפקידים (הקרן) בתכנית החיסכון. לאחוזים הללו אנחנו קוראים ריבית.

[מצגת שקופיות 38-40]

בואו נסביר באמצעות דוגמה כיצד פועלת ריבית ואיך מחשבים אותה

מה אומרים	מצגת
<p>נניח שהפקדנו היום 1,000 שקלים בתכנית חיסכון (הסכום הראשוני נקרא "קרן") והריבית שהובטחה לנו היא של 1% לשנה¹</p> <p>מה המשמעות של הבטחה זו? בואו נחשב</p>	<p>1,000 ₪</p> <p>1%</p> <p>ערך נוכחי בתוספת ריבית לשנה = ערך בעוד שנה</p> $1,010.00 = (1 + 0.01) \times 1,000.00$ <p>[כל מספר מופיע עם הביאור המילולי שלו]</p>
<p>כלומר רווח של 10 שקלים על ההפקדה (הקרן)</p> <p>ומה יהיה ערך החיסכון בעוד שנתיים? בואו נחשב</p>	<p>[הספרות 10.00 מודגשות בערך העתידי]</p> <p>ערך בעוד שנה בתוספת ריבית 1% לשנה = ערך בעוד שנתיים</p> $1,020.10 = (1 + 0.01) \times 1,010$ <p>[כל מספר מופיע עם הביאור המילולי שלו]</p>
<p>כלומר על 1,000 השקלים שהפקדנו בתכנית החיסכון נקבל בעוד שנתיים רווח של 20.10 שקלים. למה על פי החישוב זה יותר מ-20 שקלים של תשלומי ריבית? שהרי 1% מ-1,000 שקלים הם 10 שקלים. מכיוון שבשנה השנייה מקבלים ריבית גם על הריבית שנצברה בשנה הראשונה. המונח הפיננסי לכך הוא "ריבית דריבית".</p>	
<p>מסקנה [מקריאים את המסקנה]</p>	<p>אם חוסכים בקביעות אפילו סכום קטן בכל חודש, לא רק הכסף שאנחנו מפקידים, הקרן, מצטבר, אלא גם הריבית.</p> <p>[ערימת שטרות ומטבעות צומחת]</p>

¹ זו כמובן לא ריבית שמקבלים כיום בבנקים, זו דוגמה חשבונית נוחה. יש לציין שכיום הריביות נמוכות יותר בחיסכון ולכן יש אנשים אשר פונים לערוצי השקעה שהם מחוץ לבנק

[הדוגמה תוסבר ברוח השיטה של הטבלה הנ"ל – מתוך שקופית מס' 39]

שנה	סכום ההפקדה בתחילת השנה (קרן)	הריבית (1%)	ערך בסוף שנה	ריבית מצטברת
2017	1,000	1%	1,010	10
2018	1,010	1%	1,020.10	20.10

סך הריבית המצטברת
לאחר שנתיים

ערך ההפקדה בסוף
השנה השנייה

ערך ההפקדה בתחילת
השנה השנייה

[טקסט למנחה]

אחרי שעסקנו בחיסכון שלכם, נעבור לעסוק בצד השני של המאזן התקציבי – צד ההוצאות, כלומר אמצעי התשלום."

משך הפעילות: 15 דקות

שקופיות במצגת: #41-59

עזרים מהערכה: ללא

שימוש בסמארטפונים: כן (משחק kahoot)

הסבר כללי:

מטרת פעילות זו היא ללמוד על חמישה אמצעי תשלום עיקריים: מזומן, המחאות, כרטיסי חיוב, העברה בנקאית (לרבות באמצעות אפליקציות בסלולר). העיסוק באמצעי התשלום שאינם זמינים עבור משתתפי התכנית (גיל 14-15) נועד לחשוף אותם בצורה ראשונית, כך שיכירו אותם בהמשך חייהם או כשההורים משתמשים בהם. הפעילויות בחלק זה מוצגות בסבבים. כל סבב נפתח בשאלת סקר המציגה את הנושא, פתרון, שאלה לדין והקנייה.

[טקסט למנחה בליווי מצגת]

מצגת	טקסט מנחה
שקף 43	בואו נפתח ארנק ונראה אילו אמצעי תשלום יש בארנק ישראלי ממוצע. הנה שטר של 200 ש"ח. בהשוואה לאמצעי תשלום אחרים המזומן הוא מוחשי (לכל שטר/מטבע יש ערך נקוב) ולכן קל לעקוב אחרי ההוצאות. במקרים מסוימים, בתי עסק מעניקים הנחה על רכישות גדולות שנעשות במזומן. נחזור לשטר שלנו
בשטר החדש של 200 ש"ח יש 11 סימני ביטחון שונים. כיצד ניתן לגלות אותם? 1. לראות אותם על גבי השטר 2. לחוש בהם בנגיעה 3. לראות אותם כשמטים את השטר	[מקריאים את השאלה] [טקסט למנחה] בנק ישראל, ככל בנק מרכזי בעולם, משקיע מאמצים רבים בעצוב ובהכנסת אמצעי ביטחון בשטרות המונפקים על-ידו - למשל, בשטר זה שהונפק בשנת 2015. בין האמצעים: דיוקן שקוף של המשורר

<p>4. כל התשובות נכונות - הסבר</p>	<p>אלתרמן שמופיע בצד השטר, סימנים לעיוורים, דיו בולטת, פס זוהר שאפשר לראות כשמטים אותו באור ועוד.</p>
<p>שקף 44</p>	<p>הסבירו את אמצעי הבטיחות המופיעים בשקופית</p>
<p>שקף 45</p>	<p>אמצעי התשלום הבא בו נעסוק הוא צ'ק</p>
<p>שקף 46</p>	<p>צ'ק או "המחאה" בעברית, הינה שיטה וותיקה לתשלום. הרעיון בהמחאה הוא שנותנים הוראה באמצעותה לבנק לשלם למוטב, כלומר למי שההמחאה מיועדת לו, את סכום הכסף שרשום בה. בגלל הרגישות הגבוהה לזיופים והונאות, והרצון להגן על קטינים מלעשות שימוש מופרז בשיקים ללא כיסוי יש מגבלות רבות על המחאות. כך למשל בין הגילאים 16 ל-18 אפשר לתת צ'קים רק עד סכום של 400 שקלים מתחת לגיל 16 בכלל אסור לאפשר שימוש בצ'קים. בנוסף יש כיתוב על השיק "בשיק זה אין לבצע שינוי לאחר שנכתב, למעט שינוי בתאריך או בסכום".</p> <p><u>טיפ:</u></p> <p>חישבו טוב לפני שאתם מתחילים לעבוד עם צ'קים. מסירת שיק כתשלום מתאימה יותר לצרכים של בעלי עסקים או לבעלי משפחות שצריכים לשלם תשלומים לעירייה, לגנים, לוועד הבית וכו'. לתשלום באמצעות שיק, כאשר אין בחשבון יתרה מספקת, עלולות להיות השלכות שליליות. ("לקוח מוגבל" או "חשבון מוגבל" - להתייחס רק אם נשאלים ע"י התלמידים)</p>
<p>שקף 47</p>	<p>איך קוראים צ'ק? לעיתים כבר בגילכם הצעיר תקבלו צ'קים כשכר או כמתנה. כשמקבלים צ'ק חשוב לשים לב לנקודות הבאות:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. השם שלכם כתוב בצורה ברורה ונכונה 2. הסכום שמופיע הוא זה שנאמר לכם שתקבלו

	<p>3. הסכום שכתוב בספרות זהה לכיתוב במילים</p> <p>4. הצ'ק חתום על ידי "מושך הצ'ק" (=מי שמסר לכם את הצ'ק. להסביר מושך ונמשך)</p> <p>5. הצ'ק מונפק למוטב בלבד – יש להזמין את פנקס הצ'קים מהבנק עם הכיתוב "למוטב בלבד" (זו ברירת המחדל היום). כך מובטח שהפעולה נעשית רק בין נותן הצ'ק וזה המקבל אותו מבלי אפשרות לסחור בו, מה שעלול ליצור בעיות,</p> <p>6. התאריך נכון. שימו לב, הפקדה של צ'ק לפני התאריך הכתוב – כרוכה בעלות כספית נוספת. הפקדת שיק אחרי למעלה משישה חודשים מהתאריך הרשום עליו – תסורב.</p> <p>7. השם שמופיע על הצ'ק תואם לזה שאמור לשלם לכם.</p> <p>8. פרטי נותן הצ'ק מופיעים בצד ימין של הצ'ק (חשוב במידה ולצ'ק לא יהיה כיסוי ותדעו למי לחזור ומה פרטיו)</p>
שקף 48	עוברים אל אמצעי התשלום הבא
<p>שקף 49</p> <p>איזה אמצעי תשלום הוא הנפוץ ביותר בישראל?</p> <p>1. מזומן</p> <p>2. צ'קים</p> <p>3. הוראת קבע (=הרשאה לחיוב חשבון בסכומים קבועים מדי תקופה)</p> <p>4. כרטיסי חיוב (כולל כרטיסי אשראי)</p> <p>5. רב-קו</p>	<p>לפני שנבדוק מה עוד יש בארנק, הנה עוד שאלה: [מקריאים את השאלה]</p> <p>תשובה:</p> <p>ב-2015 מחצית מהקניות והתשלומים שביצעו ישראלים היו בכרטיסי חיוב, מה שהופך אותם לאמצעי התשלום הנפוץ ביותר. יש כמה סוגים של כרטיסי חיוב, אחד מהם אותו אתם בטח מכירים הוא כרטיס אשראי.</p>

שקפים 50-51

סוג נוסף של כרטיס חיוב הוא כרטיס חיוב מיידי – בשונה מכרטיס אשראי, שבו משלמים אחת לחודש (כלומר בממוצע דחיית תשלום של שבועיים) בכרטיס חיוב מיידי, שנקרא גם כרטיס "דביט", מחייבים ישירות את חשבון הבנק בסכום ההוצאה – חיים עכשיו ולא על חשבון העתיד. אם יש כסף בחשבון ניתן לבצע רכישה, אם אין כסף – לא ניתן. יכולת השליטה על ההוצאות מול ההכנסות טובה יותר.

שלושה יתרונות נוספים לשימוש בכרטיס חיוב מיידי (דביט) בהשוואה לכרטיס חיוב נדחה:

1. עלות החזקתו זולה יותר
2. אמצעי תשלום נגיש לכולם, גם למי שיש לו כרטיס אשראי וגם למי שאין לו.
3. גם נוער מעל גיל 16 בעל חשבון בנק יכול לקבל אותו מהבנק (בגילאי 14-16 במגבלות מסוימות).

שימו לב, פרט לכרטיס הרב-קו הנפוץ, יש לבדוק את הצורך שלכם בהחזקת כרטיס חיוב בכלל. והנה עוד כרטיס, כרטיס חיוב נטען – כרטיס חיוב שטוענים בכסף מראש וכך ניתן לשלוט בהוצאות בצורה טובה יותר. למעשה לחלקכם כבר יש סוג של כרטיס כזה – כרטיס הרב-קו שמשמש לתשלום בתחבורה הציבורית הוא סוג של כרטיס כזה.

שקף 52

חזרה לכרטיס האשראי:

אחת הדרכים הנפוצות לשימוש בכרטיס אשראי היא פריסה לתשלומים הכוללת חיוב בריבית (קרדיט). כרטיס אשראי מאפשר למחזיקים בו לקנות בקלות ובנוחות, אפילו מבלי לצאת מהבית – באמצעות האינטרנט הביתי והסלולרי. אבל זה גם עלול להפוך את הקניות לנוחות מדי. כל הקניות מצטברות ומשלמים עליהם במועד אחד קבוע בחודש. כלומר

	<p>שמוציאים כסף מבלי להרגיש ואז התשלום מגיע ומתחילים להילחץ. "לנוחות יש עלות".</p>
שקף 53	<p>חשוב לזכור שכשמשלמים בתשלומים עם חיוב ריבית, לוקחים בעצם הלוואה מחברת האשראי. זה אומר שמשלמים ריבית על ההלוואה. איך זה עובד?</p>
שקפים 53-55	<p>נניח וקנינו סמארטפון ב-1,200 ש"ח. בחנות הציעו לנו לשלם ב-12 תשלומים. העברנו את הכרטיס וחשבנו שבסך הכול נשלם 1,200/12 כלומר 100 שקלים בחודש. סכום לא גדול במיוחד שנראה שנוח לעמוד בו.</p>
שקף 56	<p>בואו נבדוק את זה.</p>
<p>האם לדעתכם זו עסקה משתלמת?</p> <p>1. כן</p> <p>2. לא</p>	
	<p>כשבדקנו את החשבון ראינו שהתשלום היה גבוה יותר. 110 שקלים בחודש. אז כמה עלה לנו הסמארטפון? 1,320 שקלים. מסתבר שלקחנו הלוואה בריבית של 10% על התשלום על הסמארטפון, שזו ריבית די גבוהה עבור הלוואה אבל בגלל הנוחות התפתינו ושילמנו ביוקר. וזאת בלי לדבר על עלויות נוספות שיש לשימוש בכרטיס חיוב (למשל דמי כרטיס)</p>
שקף 57	<p>הלקח – לבדוק היטב כמה יעלה לנו בפועל לשלם בתשלומים עם ריבית והאם זה משתלם לנו בכלל.</p>
<p>תשלום אחד</p> <p>הכי טוב – לחסוך מראש ולשלם בתשלום אחד.</p>	<p>הכי טוב – לחסוך מראש ולשלם בתשלום אחד.</p>
שקף 58	<p>[חזרה למסך הראשי]</p> <p>אנחנו כבר ב-2017, וכסף נמצא לא רק בארנק. גם הסמארטפון שלנו יכול לשמש כארנק.</p>
	<p>קיימת עוד דרך להעביר כסף. הבנק מאפשר פעולה שנקראת 'העברה בנקאית', כלומר העברה ישירה</p>

	<p>של כסף מחשבון בנק אחד לחשבון בנק אחר, גם אם הוא בבנק אחר או אפילו במדינה אחרת. זה לא נעשה באמצעות מזומן, המחאות, או אפילו פרטי כרטיס אשראי. אפשר לעשות את זה אפילו מהסמארטפון.</p>
<p>שקף 59</p>	<p>אמצעי תשלום אחרון וחדשני שכדאי להכיר הוא אפליקציות תשלומים. הכוונה לאפליקציות שמותקנות בסמארטפונים השונים המאפשרות לנו לקנות או להעביר כסף ישירות מחשבון הבנק או מכרטיס האשראי או מהיתרה הצבורה באפליקציה שלנו. גם כאן, כמו בכל אמצעי תשלום מקוון אחר, חייבים לשמור על סודיות הפרטים האישיים.</p>

הצגה וירטואלית של השירותים הבנקאיים בסניף או בערוצים דיגיטליים

משך הפעילות: 30 דקות

שקופיות במצגת: #60-81

עזרים מהערכה: ללא

שימוש בסמארטפונים: כן (משחק kahoot)

הסבר כללי:

בפעילות זו התלמידים יכירו את השירותים הבנקאיים הרלוונטיים אליהם כבני נוער, תוך שימת דגש על חשיבות החיסכון, קבלת החלטה באשר לצורך לפתוח חשבון בנק. הקפדה על אבטחה וסודיות בניהול החשבון. פעילות זו היא מעין תחרות בין המנחה לתלמידי הכיתה. המנחה תיוביל את המשתתפים ב"סיור" בין תחנות שונות. בכל תחנה יוצג שירות פיננסי שהבנק מציע ללקוחותיו ובה יוסבר השירות וישאלו שאלות שקשורות אליו. אם יותר מחצי מהכיתה יענו נכונה על השאלה, הכיתה תזכה בניקוד. אם לאו - הניקוד יעבור למנחה.

[טקסט למנחה שקופית מס' 60]

"דיברנו פה על בנקים באופן כללי וציינו כאן את הבנק המרכזי - בנק ישראל. מי יודע מה ההבדל בין בנק ישראל לבנק מסחרי?"

[שקופית 61 – תפקידי בנק ישראל]

בנק ישראל הוא הבנק המרכזי של המדינה, גוף ציבורי ולא מסחרי. כלומר זרוע של הממשלה. אתם ואני, כלקוחות פרטיים או עסקיים לא יכולים לפתוח חשבון בבנק ישראל כי השירות שהוא נותן הוא אחר – רק בנקים ומשרדי ממשלה יכולים לפתוח חשבון בבנק ישראל. התפקידים, **בין היתר**, של בנק ישראל הם להנפיק שטרות ומטבעות (ועל פי החוק הוא הגוף היחיד שמורשה לעסוק בכך), לקבוע את שער הריבית הבסיסית, לפקח על הבנקים ועוד. כלומר שאם יש לכם תלונה על הבנק שלכם אתם יכולים לפנות ליחידה לפניות הציבור בבנק שלכם. במידה ותרצו לערער על התשובה שקיבלתם אתם יכולים לפנות ליחידה לפניות הציבור בפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, שם יבדקו את פנייתכם וינסו לסייע לכם לפתור את הבעיה מול הבנק.

בנקים מסחריים הם כל הבנקים האחרים בישראל שנותנים שירותים ללקוחות פרטיים ולחברות.

אז אתם יודעים כבר משהו על תקציב ועל חיסכון. מרבית חיינו הפיננסיים הבוגרים סובבים סביב חשבון בנק. האם אתם בכלל יודעים כיצד פותחים חשבון בנק? איך בוחרים בנק? מה הם השירותים הפיננסיים שמוצעים לכם על ידי הבנקים? יש כיום סניפי בנק פיזיים ויש אפשרות לבצע את הפעולות הבנקאיות באמצעים דיגיטליים. הרשו לי להציג לכם את השירותים הבנקאיים הקיימים בסניף או בערוצים דיגיטליים.

בואו נתחיל."

[טקסט למנחה בליווי מצגת]

תחנה 1: רגע לפני

מזגת	טקסט
שקף 62	בנקים הם מוסדות די ותיקים. מוסדות העוסקים בניהול כספים קיימים כבר אלפי שנים, אבל רק במאה ה-14 (לפני יותר מ-500 שנה) התחילו לעבוד באיטליה מוסדות שבהם אפשר היה להפקיד וללוות כסף שנקראו "בנקו" (BANKO) = פסל עליו ישבו הבנקאים).
שקף 63	סניף של בנק היום נראה יותר כמו זה התפקיד העיקרי של הבנקים הוא לתת שירותים שונים שקשורים בכסף. כיום רוב הכסף קיים בעיקר במחשבים של הבנקים.
שקף 65 כותרת: סיור וירטואלי בסניף הבנק כללי המשחק: 1. עונים באמצעות הסמארטפונים או באמצעות הצבעה 2. רוב הכיתה עונה נכון - הכיתה מקבלת נקודה 3. רוב הכיתה טועה - המדריך מקבל נקודה	בפעילות הבאה אנחנו נסייר, באופן וירטואלי, בסניף בנק ונכיר את השירותים הבנקאיים שרלוונטיים לכם. תוך כדי הסיור הווירטואלי אנחנו נשחק משחק: אתם מולי. במהלך הסיור יעלו שאלות שאתם צריכים לענות עליהן עם הסמארטפונים שלכם [או בהצבעה אם יש בעיה]. אם רוב הכיתה עונה נכון - אתם מקבלים נקודה. אם לא, אני מקבל נקודה! [לכתוב על הלוח טבלה קטנה ובה עמודה לכיתה ועמודה למנחה]
שקף 66 קוד סריקה להצבעה על שאלה 1: איזה (בין היתר) שירותים מספק	אז הנה השאלה הראשונה

<p>בנק?</p> <p>1. ניהול פיקדונות (שמירה על כסף)</p> <p>2. תכניות חיסכון</p> <p>3. אשראי</p> <p>4. כל התשובות נכונות (תשובה נכונה)</p>	
<p>מסומנת התשובה הנכונה</p>	<p>אז התשובה הנכונה היא שכל התשובות נכונות. מרבית ההתנהלות הפיננסית בעידן המודרני מתבצעת באמצעות בנקים, ולכן כדאי להכיר את השירותים השונים שהוא מציע.</p> <p>נבהיר כי אחד מאלו, מתן אשראי, אינו זמין לנוער בגילכם (עד גיל 18). שירות האשראי בעבר ניתן רק על ידי בנקים וכיום הוא ניתן על ידי גופים נוספים. ניתן לצרוך אשראי לא רק דרך הבנקים, אלא גם על ידי גופים נוספים (כגון חברות ביטוח, גופים שאינם מוגדרים כבנק וכיו"ב). חשוב שתדעו שנטילת אשראי כמוה כחוב לגוף שהעניק אותה, והיא גם כרוכה בתשלום ריבית. אם לא משלמים בזמן את החוב הוא עלול לתפוח לממדים בעייתיים ולהביא להסתבכות כלכלית. עדיף להתנהל בצורה מאוזנת ולא לצרוך אשראי בכלל.</p>
	<p>נתחיל בסיור שלנו</p>

תחנה 2: כלים לקבלת החלטה בבחירת בנק/פתיחת חשבון בבנק

מזגת	טקסט
<p>שקף 68</p> <p>שאלה 2:</p> <p>מה הדבר הפחות חשוב שעליכם לדעת לפני שמחליטים באיזה בנק לפתוח חשבון?</p> <p>א. המתנה שמוצעת במועד פתיחת החשבון (תשובה נכונה)</p> <p>ב. מיקום פיזי ושעות פעילות</p> <p>ג. אפשרויות הניהול והמעקב אחר חשבונכם.</p> <p>ד. התנאים שהבנק מציע ועד מתי הוא מציע אותם (עמלות, ריביות, מסלולי חסכון, אמצעי תשלום) ועד איזה גיל ההטבות בתוקף.</p>	<p>מה הדברים העיקריים שחשוב לדעת לפני שמחליטים האם ובאיזה בנק לפתוח חשבון או במילים אחרות – לבצע סקר שוק.</p> <p>סקר זה יעזור לכם למצוא את הבנק שמתאים ביותר לצרכים שלכם.</p> <p>התשובה הנכונה היא סעיף א' בחירת הבנק המתאים ביותר לכם הוא שלב ראשוני וחשוב, משום שדרכו תנהלו את כספכם. לכן, בעת בחירת הבנק, בדקו את התאמתו לצרכיכם האישיים</p> <p>זכרו שכמובן תמיד ניתן לעבור מבנק לבנק.</p> <p>המתנה היא אירוע חד פעמי. התקשרות עם הבנק יכולה להיות ארוכת טווח. לכן תנסו להשוות עלויות הניהול החשבון (עמלות / ריביות) לתקופת פתיחת החשבון וגם לאחר התקופה בה מסתיימות ההטבות שניתנות לכם על ידי הבנק.</p>
<p>שקף 69</p> <p>טבלת השוואה של הקריטריונים שהוצגו לעיל "סקר שוק": השוואת מחירים ושירותים בין ספקים שונים בכדי למצוא את המוצר או השירות המתאימים לנו ביותר וכמובן הזולים ביותר.</p> <p>ניתן, חשוב ורצוי לנהל מו"מ עם הבנק לצורך שיפור תנאי ההתקשרות (עמלות, ריביות וכו').</p>	<p>כמו בכל קנייה של מוצר או שירות, יש לכם אפשרות לבחור בין הבנקים השונים ולעשות סקר שוק והשוואה כדי לראות איזה מהם מתאים לכם ביותר מבחינת השירותים שהוא מציע, המיקום שלו, המחירים של השירותים ועוד. כדאי לפנות לבנקים השונים ולבקש "דף מידע" או לברר באתרי האינטרנט שלהם מה הזכויות והחובות שלכם בניהול החשבון, מהן העמלות, ההטבות ואילו חיובים ייגבו בפעולות שונות בחשבון.</p> <p>ניתן, חשוב ורצוי לנהל מו"מ עם הבנק לצורך שיפור תנאי ההתקשרות (עמלות, ריביות וכו').</p> <p>* מומלץ לחלק הדפסה של השקף עם טבלת ההשוואה.</p>

תחנה 3 - שירותים בנקאיים

מזגת	טקסט
שקף 70	<p>עכשיו ניכנס לבנק... זהו סניף בנק טיפוזי</p> <p>בסניף הבנק ניתן למצוא כל מיני אנשי מקצוע בתחום הבנקאות. למשל בנקאי המטפל בחשבונות בנק של אנשים ומשפחות, בנקאי שעוסק במשכנתאות, בנקאי שהינו יועץ השקעות, בנקאי ללקוחות עסקיים ועוד.</p> <p>אצל בנקאי המטפל בחשבונות פרטיים אפשר למשל לפתוח חשבון בנק.</p> <p>כשתעברו את גיל 18, תוכלו לפתוח חשבון גם באמצעות האינטרנט. אבל בינתיים כדי לעשות זאת, תצטרכו לגשת לבנק עם ההורים</p>
שקף 71	<p>לפני זה, שאלה:</p> <p>שאלה 3: מאיזה גיל מותר לפתוח חשבון בנק עובר ושב?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. גיל 12 2. גיל 13 3. גיל 14 (תשובה נכונה) 4. גיל 15
התשובה הנכונה: החל מגיל 14 ניתן לפתוח חשבון בנק.	<p>והתשובה הנכונה היא מגיל 14. מי שירצה לפתוח חשבון בנק בגיל 14 עד 16 צריך להגיע עם אחד ההורים. דרך אגב, אם רוצים רק לפתוח חשבון חיסכון, אפשר לעשות זאת בכל גיל (אבל עדיין בהסכמת ההורים שכן רק הם יכולים לפתוח חשבון חיסכון עבור קטין). בני נוער עובדים, כלומר שמקבלים משכורת קבועה מגיל 15 ואשר מועברת על ידי המעביד ישירות לחשבון בנק שלכם, יכולים לנהל חשבון "נער עובד" שמאפשר להם לנהל את החשבון באופן עצמאי.</p>
שקף 73	<p>רשימת מלאי של שירותים מופיע, אייקון וסימון V ליד כל אחד מהם:</p>
	<p>לסיכום, אלו הם השירותים העיקריים שמאפשר הבנק ללקוחותיו: ורלוונטיים לגביכם</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. שמירה על הכסף שלכם בחשבון.

1. כספת	2. הפקדה לתכניות חיסכון / פיקדונות
2. קופת חיסכון	3. משיכה של כסף באמצעות כרטיס חיוב מכל מכשיר בנק אוטומטי בארץ. לפעמים משיכת מזומנים כרוכה בעמלה על המשיכה.
3. מסוף בנק	4. מעקב אחר ההוצאות וההכנסות שלכם מהמחשב בבית או מהסמארטפון
4. זכוכית מגדלת על מחשב וסמארטפון	

תחנה 4: ניהול ומעקב אחר החשבון ושירותים דיגיטליים

מצגת	טקסט
שקף 74	<p>אז נניח שפתחתם חשבון בנק והפקדתם בו סכום כסף מסוים הנה כאן אתם יכולים לראות מה היתרה שלכם. פעולות חיוב חשבון מופיעות כאן ופעולות הפקדה מופיעות כאן (להצביע)</p>
שקף 75	<p>רגע, איך אפשר להוציא את הכסף? אז יש כמה אפשרויות. הראשונה היא לגשת לבנקאי בקופה, שנותן שירות במזומן, ולמשוך את הכסף, אבל עד גיל 16, כדי לבצע משיכת כסף, צריך להגיע עם ההורים (בגלל שעדיין אין לכם תעודת זהות). בכלל את רוב הפעולות לאחר פתיחת חשבון הבנק (למשל: בדיקת מצב חשבון, הפקדה לחיסכון, הפקדת צ'ק) ניתן ורצוי לעשות בערוצים הישירים (הדיגיטליים – שלא באמצעות פקיד) ולא בסניף כי הם זולים יותר באופן ניכר. הפעולות הבסיסיות הנעשות בערוצים דיגיטליים זולות ב 75% מפעולות באמצעות פקיד.</p> <p>אפשרות שניה, מגיל 16, היא להשתמש בכרטיס החיוב. אפשרות נוספת מגיל 14 ומעלה היא להשתמש בכרטיס למשיכת מזומנים אם החשבון נמצא ביתרת זכות, וגם אין צורך בהסכמת ההורה לכך.</p>
שאלה 4: קיבלתם קוד סודי בן 4 ספרות	<p>זוה הזמן לשאלה הבאה:</p>

<p>לכרטיס למשיכת מזומנים. היכן כדאי לשמור את הקוד?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. לספר לחברים את הקוד כדי שיזכירו לי 2. בארנק, ליד הכרטיס 3. בטלפון 4. לשנן את הקוד 	
<p>התשובה הנכונה: לשנן את הקוד שקף 76</p>	<p>והתשובה הנכונה היא כמובן שעליכם לשנן את המספר. בכל מקרה לא מספרים את הקוד לאף אחד ולא שומרים את המספר עליכם בארנק או בטלפון, כי אם גונבים את שניהם יהיה קל למצוא את הקוד ולגנוב לכם את הכסף בקלות.</p> <p>גם בשביל לברר כמה כסף יש לכם בחשבון לא צריך להגיע לסניף הבנק</p>
<p>שקף 77</p>	<p>אפשר לברר הכול היום באמצעות אתר האינטרנט או באפליקציה</p> <p>הפעולות המאובטחות שמאפשר הסמארטפון שינו את האופן בו פועלים הבנקים בעולם. לדוגמה, היום אפשר לדוגמה לקבל ולשלוח כסף מהסמארטפון וכל מיני אפשרויות חדשות מתווספות בכל שנה. חלק מהפיתוח של התחום הזה בעולם מובל על ידי ה־fin-tech, כלומר טכנולוגיה פיננסית.</p>
<p>שקף 78 דף חשבון עם שורה - 100 ש"ח העברה שורת משכורת מבית קפה שכונתי - 300 ש"ח</p>	<p>איזה מידע אפשר לקבל ואילו פעולות אפשר לעשות באפליקציה של חשבון הבנק? אפשר למשל לראות שקיבלנו כסף מקרובי משפחה או לראות שקיבלנו שכר על עבודה</p>
	<p>אפשר גם להפקיד צ'ק שסבתא נתנה לי ליומולדת (ראו למשל בתמונה – המתנה מופיעה כשורה בפירוט הפעולות האחרונות), לבדוק מצב חשבון, לטעון את הכרטיס הנטען שלי.</p>

המידע האינטרנטי מאפשר לכם בעיקר לעקוב אחר החשבון באופן קבוע. זכרו, חשוב לבדוק את החשבון לפחות פעם אחת בחודש. מומלץ לעשות זאת אחת לשבוע.

<p>שקף 79 שאלה 5: איך אפשר לדעת כמה הוצאות והכנסות היו בחודש מסוים? 1. להוציא דיווח פעולות בחשבון בין תאריכים – נכון 2. מסתכלים כמה כסף היה בסוף החודש 3. אי אפשר לדעת 4. לשאול את ההורים</p>	<p>שאלה</p> <p>והתשובה הנכונה היא להוציא דיווח פעולות בחשבון בין תאריכים. הדיווח הזה מאפשר לכם לראות האם היקף הוצאות שלכם לא עולה על ההכנסות ואם יש עודף שניתן לחסוך. אז בואו נראה כמה נקודות קיבלנו</p>
<p>התשובה הנכונה: להוציא דיווח פעולות בחשבון בין תאריכים. שקף 80</p>	<p>[אם המנחה ניצח/ה] אז הפעם אני ניצחתי, אבל יש לכם הזדמנות לנצח בחידון הבא [אם הכיתה ניצחה] כל הכבוד לכם! זה גם אומר שבסך הכול הסברתי טוב את הנושא, כך שכולנו ניצחנו!</p>
<p>שקף 81 סיכום נקודות</p>	<p>סיכום נקודות</p>

סיכום

(שקופיות מס' 82-83)

מצגת	טקסט
<p>יש לנו חלומות ומשאלות שיש להם גם משמעות פיננסית</p>	<p>בואו נסכם מה למדנו היום התחלנו בכך שהבנו שיש לנו חלומות ומשאלות שיש להם גם משמעות פיננסית,</p>

<p>תקציב – מעקב אחר הוצאות והכנסות חיסכון וריבית</p>	<p>כלומר צריך לתכנן ולחסוך לקראת הגשמתם שיחקנו במשחק התקציב וראינו כיצד מעקב אחר הוצאות והכנסות יכול לעזור לנו לקבל החלטות טובות יותר ולחסוך לקראת העתיד ראינו גם כיצד חיסכון בנקאי או חוץ בנקאי יכול להניב לאורך זמן גם מעט רווח בזכות ריבית.</p>
	<p>למדנו על אמצעי התשלום השונים וראינו מה המשמעות של רכישה בתשלומים ולבסוף סיירנו באופן וירטואלי בסניף בנק והכרנו את השירותים השונים שהוא מציע</p>

[טקסט מנחה]

"כבר כמעט נגמרה הפעילות למפגש היום.

שמח שיצא לי להכיר אתכם. היה לי ממש כיף! אני כבר מצפה למפגש הבא שלנו. תוכלו לדבר עם ההורים שלכם על מה שלמדתם, לחקור את הנושאים הללו באינטרנט או באתרים כלכליים ולספר על הדברים החדשים שהכרתם בכיתה.

לקראת המפגש הבא נסו להיזכר בכל מה שלמדתם, כי במפגש הבא תהיה תחרות. אתם יכולים גם להיעזר באתר האינטרנט שהוקם במסגרת הפעילות, בו מידע פיננסי נוסף, תזכורת של החומר הנלמד, כתבות וראיונות של בני נוער, ופעילויות מרתקות להטמעת מה שלמדנו עד כה. כדאי להיכנס.

קישור לאתר: ברקוד לסריקה

להתראות!"

מפגש 2

זהו המפגש השני והאחרון של תכנית חשיפת בני נוער למושגי יסוד בעולם הבנקאות, הגברת מודעותם הפיננסית והקניית כלים פרקטיים בהתנהלותם מול הבנק, לקידום עצמאותם ורווחתם הפיננסית. מפגש זה יעסוק ביישום מושגי היסוד מהעולם הפיננסי שהתלמידים נחשפו אליהם במפגש הקודם. אופי הפעילות הוא משחקי, כך שהמנחים לא יקנו את התוכן בהרצאה, אלא ישתפו את התלמידים במגוון אינטראקציות לאורך המפגש.

קהל יעד: תלמידי כיתות ט'

משך הפעילות: 90 דקות

נושאים:

1. תקציב משפחתי
2. חיסכון
3. אמצעי תשלום
4. שירותי הבנק
5. ריבית

עזרים:

1. מחשב (רצוי מאוד: חיבור לרשת)
2. מקרן
3. קבצים באתר של: המצגת והפעילויות יחד עם גיבוי בהתקן נייד (דיסק און קי)
4. ערכת הפעילות: המשימות במעטפות, מנעול קומבינציה מכויל (הקוד 26218), מדליות, מטבעות שוקולד, כרזה ודפי מעקב קוד
5. הדפסת דפי משוב
6. לוודא שיש לתלמידים כלי כתיבה

ידע מוקדם: מושגי יסוד ממפגש מספר 1

הפעילויות במפגש השני

משך (ברוטו)*	נושאים/מושגים	פעילות
15 דקות	חזרה על המושגים: הכנסות, הוצאות, ניהול תקציב, חשבון עו"ש, אשראי, אמצעי תשלום	חידון פתיחה
45 דק'	קריאת דף חשבון, תקציב משפחתי, ריבית, חיסכון, אמצעי תשלום, קריטריונים לקבלת החלטה בדבר הצורך בפתיחת חשבון בנק	מפצחים את הקוד
30 דקות	חזרה על מושגים מרכזיים ודגשים	סיכום ומשוב

* הזמנים הכתובים בטבלה הינם הערכה כללית של משך הפעילות. שימו לב שאתם לא חורגים ממסגרת של שני השיעורים (90 דקות ברוטו) שאמורים להיות מוקצים למפגש בכיתה.

פעילות פתיחה - חידון

משך הפעילות: 15 דקות

שקופיות במצגת: #2-8 (במצגת לא מקוונת); #2-4 (המצגת המקוונת)

עזרים מהערכה: ללא

שימוש בסמארטפונים: כן (משחק kahhot)

הסבר כללי:

הכיתה תחולק לקבוצות של 5-6 תלמידים כל אחת (רצוי מראש אם אפשרי). הפעילות הפותחת תהיה חידון אינטראקטיבי קצר שיעסוק בחזרה על מושגי היסוד שנלמדו במפגש הראשון וכהכנה לפעילות המרכזית במפגש זה. על החידון עונים באמצעות הסמארטפונים או בעל פה (יופעל כשקופיות במצגת)

[טקסט למנחה]

"שוב שלום לכולם. היום נמשיך בפעילות להגברת המודעות הפיננסית. רק שלפני שנתחיל במשחק המרכזי, בואו נראה מה אתם זוכרים מהמפגש הקודם. התחלקו לקבוצות של 5-6 תלמידים [יש להיעזר במורה בכיתה] וענו על השאלות הבאות."

השאלות בחידון:

שאלה 1:

במעקב התקציב החודשי שמנהל אורן רואים את השורות הבאות:

- דמי כיס – 100 שקלים
- מתנה מסבא – 50 שקלים
- שכר על שלושה ימי עבודה – 450 שקלים

תחת איזה סעיף במעקב התקציבי של אורן ייכנסו הנתונים הללו?

1. מתנות
2. הוצאות
3. הכנסות – נכון
4. מותרות

הסבר: כל כסף שמקבלים, לא משנה אם קוראים לזה משכורת, מתנה או דמי כיס, זו הכנסה

שאלה 2:

ליאת (בת 18) רוצה לרכוש חולצה. במקום להשתמש בכסף מזומן, אילו אמצעי תשלום אחרים יכול להעמיד לרשותה הבנק?

1. המחאה (צ'ק)

2. כרטיס דביט

3. כרטיס נטען

4. כל התשובות נכונות - נכון

הסבר: כל אלו הם אמצעי תשלום שונים שאנחנו רוכשים מהבנק.

שאלה 3:

משפחת חרמוני החליטה לצמצם בהוצאות הבית. על איזה מהסעיפים הבאים בתקציב המשפחתי היא לא יכולה לוותר?

1. חשבון חשמל - נכון

2. תשלום לספק שירותי הטלוויזיה

3. ארוחה שבועית במסעדה

4. החלפת כורסה בסלון

הסבר: חשבון החשמל הוא תשלום עבור שירות שאנחנו זקוקים לו. אפשר לצמצם בצריכת החשמל, אך אי אפשר לוותר עליו. אי תשלום החשבון יכול להביא לניתוק הבית מאספקת חשמל. שאר התשלומים הם בעבור מוצרים ושירותים שהם בגדר מותרות וניתן לוותר עליהם.

שאלה 4:

מדוע כדאי לחסוך באפיק חיסכון קשיח?

א. חשוב שהכסף יהיה בהישג יד, זמין ל"בזבזים"

ב. באמצעות חיסכון נושא ריבית אפשר להגדיל את ערך הכסף שברשותנו - נכון

ג. לא מתחייבים להפקדות קבועות

ד. כל התשובות נכונות

חיסכון באפיק השקעה קשיח, בנקאי או חוץ בנקאי, יוצר מחויבות של החוסך לאורך זמן על ידי הפקדה קבועה, לכן תשובה ג לא נכונה. מעבר לכך, הכסף נמצא מחוץ להישג ידו של החוסך, כך הוא פחות זמין לו ל"בזבזים" (הסבר לכך שתשובה א שגויה). החיסכון באפיק קשיח מאפשר לחוסך להגדיל את ערך הכסף שברשותו בזכות הריבית על סכום

החיסכון (הסבר מדוע תשובה ב היא הנכונה). קיימים ערוצי השקעה נוספים כגון נדל"ן אך ערוץ זה אינו זמין לתלמידי כיתות ט' ולכן אינו רלוונטי בשלב זה.

שאלה 5:

דנית לקחה הלוואה של 1,000 ש"ח בריבית של 6 אחוזים בשנה. כמה כסף היא תצטרך להחזיר אחרי שנתיים?

1. 1000 שקלים

2. 1120 שקלים

3. פחות מ-1120 שקלים

4. יותר מ-1120 שקלים - נכון

מאחר ומועד החזר ההלוואה הוא בעוד שנתיים, החוב יצבור ריבית דריבית, ולכן יותר מ-12%.

[טקסט למנחה]

"הייתם מעולים!"

עכשיו אתם מוכנים לפעילות הבאה. בואו נתחיל."

פעילות מרכזית – מפצחים את הקוד

משך הפעילות: 45 דקות

שקופיות במצגת: #9-13 (במצגת הלא-מקוונת); #5-9 (במצגת המקוונת)

עזרים מהערכה: המארז (כספת), מנעול, דפי משימה, דפי מעקב (קוד), מדליות, מטבעות שוקולד, כרזת "ניצחנו"

שימוש בסמארטפונים: אפשרי לסיוע בחישוב ופתרון חלק מהמשימות

הסבר כללי:

מטרת פעילות זו היא לבסס את הקניית המושגים הפיננסיים על ידי משחק עם סיפור מסגרת. במהלך הפעילות, התלמידים יתבקשו להתקדם לקראת פתרון חידה בשלבים. בכל אחד מהשלבים הם יידרשו ליישם את מה שהם למדו ולהפעיל יצירתיות כדי להתגבר על שאלות שונות.

סיפור המסגרת

(שקופיות מס' 10-11)

[טקסט למנחה בליווי איורי קומיקס]

"יצאתם ליום סיור בבנק ישראל בירושלים. הסתובבתם במקום, נפגשתם עם ההנהלה לשיחה מרתקת ואז החלטתם לבדוק את המרתף ולראות במו עיניכם כמה כסף יש בכספות הבנק. נכנסתם לחדר הכספות הענקי, אך בניגוד לערימות של שטרות שציפיתם למצוא, היו אלה רק מחשבים. אחד התלמידים לחץ על הכפתור שליידו היה שלט עם הכיתוב "אסור ללחוץ!"... דלת חדר הכספות ננעלה ואין לכם אפשרות להתקשר החוצה.

שעון גדול נדלק מעל הדלת ובשלט לידו הוסבר שבמקרה שזה קורה, יש לכם שעה לגלות את הקוד שיפתח את המנעול לפני שהאזעקות יפעלו (ולא יהיה כל כך נעים). הקוד מורכב מ-5 ספרות, שאפשר לגלותן אם פותרים 5 משימות שקשורות לעולם הכסף והכלכלה. עבור כל משימה שפתרתם נכונה, תקבלו מספר. רצף המספרים הזה (אם יהיה נכון), יפתח את קוד המנעול של הכספת [לקופסה בערכה יש מנעול קומבינציה]. [למנחה: להסביר שיש קבוצות שיצליחו בשלב הראשון אבל לגבי השאר לא להתייחס כי יתכן ובשלב הבא קבוצה אחרת תצליח יותר].

נראה אם תצליחו..."

כללי המשחק (שקופית מס' 12)

[מהלך המשחק – הנחיות למנחה]

1. כל קבוצה מקבלת בתחילת המשחק דף מעקב.
2. לרשות המנחה מעטפות משימה ודף תשובות נכונות.
3. הקבוצות פותרות את המשימות אחת אחרי השנייה, כאשר בסיום כל משימה הקבוצה ניגשת למנחה ומודיעה לו מהי התשובה אליה הגיעו. [ראו הנחיות במסגרת בהמשך]. שימו לב התלמידים מתבקשים לקחת איתם את דף המשימה הפתור לאחר שהציגו אותו למנחה (למקרה שיש טעות ויצטרכו לתקן את תשובתם)
4. הקבוצה מקבלת מספר בהתאם לתשובה שנתנו. אם הקבוצה ענתה נכונה על השאלה הקודמת, היא מקבלת מספר (אחד מתוך הרצף של קוד המנעול). אם התשובה שגויה, המנחה משיב להם '7'. על הקבוצה לתעד את המספרים השונים בטבלת המעקב שלה לצד התשובות השונות.
5. לאחר קבלת התשובה, הקבוצה מקבלת את המעטפה הבאה וממשיכה לפתרון כל המשימות.
6. בסיום כל המשימות, הקבוצה תצטרך לפתוח מנעול שהקוד שלו הוא רצף המספרים שאספו. הקבוצה שמפצחת ראשונה את הקוד היא המנצחת. מאחורי המנעול יסתתר שלט לתלמידים שפותחים את הכסף להצטלם איתו 'פיצחנו את הקוד!' – חודש המודעות הפיננסית.
7. שימו לב – אין לנו אישור לעשות שימוש בתמונות. התלמידים חופשיים להצטלם ולעשות אישי בתמונות. אין לבקש לשתף עמכם את התמונות או להעלות אותם לאתר התוכנית. אין לצלם את התלמידים בטלפון שלכם.
8. קבוצה שמנסה לפתוח את המנעול עם קוד הכולל את הספרה '7' פעם אחת או יותר לא תצליח (אין את הספרה 7 בקוד). המטרה היא שיחזרו לבצע שוב את המשימות שהם לא פתרו נכונה. לדוגמה, אם הקוד שלהם הוא 27217 המנחה יורה להם לבצע שוב את המשימה השנייה והחמישית, בתוספת רמזים לפתרון (נמצאים בפירוט של כל משימה בהמשך).
9. הקבוצה הראשונה שמסיימת את המשחק מנצחת. הקבוצה המנצחת מקבלת את שאלת הבונוס (פירוט השאלה בסוף המערך). במידה והפעילות ארכה פחות מהזמן המוקצה אפשר לתת לכיתה כולה את שאלת הבונוס.
10. לאחר המשחק, המנחה יעסוק בכמה סוגיות נבחרות שעלו במשימות ויסב את תשומת לב התלמידים ל"כללי אצבע" שעלו בהן (ראו בהמשך שקופיות שעוסקות בהן). חלק זה יהווה סיכום למשחק ולכלל הפעילות.

למנחה, המנעול מגיע מכויל לקוד 26218, כאשר הספרה '7' היא השגויה. ממליצים לא לכייל את המנעול עם קוד אחר כדי למנוע תקלות טכניות!

[המשימות עם התשובות הנכונות והרמזים עבור סבב הפתרון השני להלן]

משימה 1 – דפי חשבון

המטרה: השלמת פריטים חסרים בתדפיס דף חשבון הקבוצה מקבלת תדפיס בנק חשבון בו "נמחקו" בהדפסה שלוש פריטים:
א. הכותרת של העמודה "זכות" (לצד העמודות: תאריך, תיאור, אסמכתא, חובה, זכות, יתרה)

ב. חישוב של יתרה באחת השורות
ג. הכיתוב "משכורת" באחת מהשורות בעמודת "תיאור" (הרמז הוא תאריך קבוע בחודש ומספר אסמכתא)

הפתרון: שלושת הפריטים הנכונים בתדפיס החשבון רמז:

א. אם בעמודה אחת כתוב "חובה" (החיובים בחשבון), מה לדעתכם יהיה כתוב בעמודה שלידה?

ב. מה השתנה ביתרה מהשורה שמתחתיה?

ג. בשורה החסרה בעמודת ה"תיאור": מה התאריך בשורה ומה מספר האסמכתא? חפשו את הנתונים האלו בשורות אחרות.

משימה 2 – אמצעי תשלום

המטרה: התאמת אמצעי התשלום

לפניכם ארבעה אמצעי תשלום שונים הממוספרים על פי סדר 1-4. לאחריהם תמצאו ארבעה מקרים של תשלום/העברת כסף. מצאו עבור כל מקרה את אמצעי התשלום המתאים ביותר עבורו ורשמו לידו את מספרו מהרשימה.

שימו לב, עליכם לשייך אמצעי תשלום אחד בלבד לכל מקרה.

1. מזומן

2. המחאה (צ'ק)

3. כרטיס חיוב

4. העברה בנקאית

- א. אייל (בן 12) רוצה לקנות שוקו וטוסט גבינה בקפיטריה של בית הספר – עלות: 15 שקלים
- ב. גילי (בת 16) גרה בחיפה רוצה לרכוש מנוי לירחון "הרחפן". את התשלום של 150 השקלים ניתן להעביר רק בדואר או במשרדי החברה בבאר שבע (כ-5 שעות נסיעה באוטובוס).
- ג. נעמי (בת 16) צברה כסף בבנק והיא מתכוונת לרכוש חולצה ב-175 שקלים.
- ד. סבתא של יהלי מעפולה (בן 17) גרה באילת, רוצה לתת לו מתנה של 100 שקלים ליום הולדתו שחל מחר.

פתרון: על פי הסדר המוצג כעת (1-א; 2-ב; וכו')
רמז: האם סבתא של יהלי יכולה לשלוח לו מהיום למחר כסף מזומן או המחאה? האם היא יכולה לשלוח לו כסף באמצעות כרטיס האשראי?
האם אייל בן ה-12 יכול לשלם באמצעי תשלום אחר פרט למזומן?
האם לפי תנאי השאלה גילי יכולה לשלם בכרטיס חיוב?

משימה 3 – חישוב ריבית

המטרה: חישוב ערך נוכחי של הפקדה בתוכנית חיסכון עופר (בן 13) קיבל במסיבת הבר-מצווה כסף מקרובי משפחה. לאחר כמה קניות קטנות נשאר לו סכום בסך 1896.54 שקלים. הוריו רוצים להפקיד את הסכום שנשאר בתוכנית חיסכון ל-3 שנים. הבנק מציע תכנית חיסכון שנושאת ריבית בסך 1% לשנה.

מה יהיה שווי סכום ההפקדה בעוד 3 שנים?

אופן חישוב ריבית לשנה אחת:

מכפילים את סכום ההפקדה ב-1 ועוד אחוזי הריבית לשנה בשבר עשרוני, כלומר 1% הם 0.01 כך שמכפילים ב: 1.01

הפתרון: 1954 (שנת הקמת בנק ישראל)

רמז: חשבו את שווי הסכום אחרי שנה אחת. כעת חזרו על הפעולה פעמיים נוספות.

משימה 4 – תקציב משפחתי

המטרה: המלצה לשיפור כלכלי בתקציב משפחתי.

בשל כמה אירועים שלא בשליטתם, משפחת כהן חווה לאחרונה צמצום משמעותי בהכנסות. כדי להימנע מנטילת הלוואות או יתרת חובה (מינוס), הם החליטו לבדוק על מה הם מוציאים כסף. לפניכם כמה סעיפים מתקציב ההוצאות של המשפחה. עזרו להם להחליט אילו סעיפים הם הוצאות שאי אפשר לגעת בהם, ועל אילו הם יכולים לוותר או לפחות לצמצם בהיקפם.

סעיף הוצאה	אי אפשר לצמצם	אפשר לצמצם/לוותר
קניות בסופר השכונתי (ממתקים לילדים, בקבוקי שתייה קלה, מעדנים, מוצרים קפואים)		V
החלפת מכשיר סלולארי לאחד מהילדים (למרות שהנוכחי עדיין עובד)		V
תשלומי חובה לבתי הספר והגנים	V	
תשלומים קבועים לחברת הגז	V	
חופשה בחו"ל		V
כסף על תחבורה ציבורית של אבא לעבודה (לאבא אין רכב)	V	
מנוי מורחב לטלוויזיה עם חבילות ספורט וסרטים		V
קניית ריהוט חדש		V

הפתרון: מצוין בטבלה

רמז:

האם ישנה אפשרות זולה יותר לנסוע לעבודה מאוטובוס?

האם אפשר שלא לשלם תשלומי חובה לבית הספר?

האם אפשר שלא לשלם את חשבון הגז?

משימה 5 – חיסכון

המטרה: מציאת תכנית חיסכון מתאימה

בן-אל בן ה-14 מקבל 120 שקלים בחודש דמי כיס מהוריו. ההורים מתנים את מתן דמי

הכיס בכך שיפריש סכום מסוים לקופת החיסכון בחדרו (הוא רוצה לקנות אופניים בשנה

הבאה). בן-אל מתלבט בין 3 אפשרויות שהציעו לו חבריו:

1. טל הציע שבשנה הקרובה (12 חודשים) יחסוך את כל דמי הכיס החודשיים לארבעת

החודשים הקרובים ולאחר מכן יוכל להשתמש בסכום דמי הכיס החודשיים במלואם

(בלי לחסוך משך 8 חודשים).

2. אגם הציעה לו שבשנה הקרובה יפריש מידי חודש 40 שקלים לקופת החיסכון ובשאר הכסף להשתמש להוצאותיו השונות.
3. יפתח הציע לו להתחייב לחסוך את דמי הכיס ארבעת החודשים האחרונים של השנה ובשמונת החודשים הקרובים להוציא את כל הכסף.

איזה מהחברים המליץ לבן-אל את ההצעה הנבונה ביותר מבחינת ההתנהלות הפיננסית? פתרון: למרות שמבחינה חשבונית התוצאה של שלוש ההצעות היא חיסכון שנתי של 480 שקלים, ההצעה של אגם היא הנבונה ביותר. הסיבה לכך היא שחיסכון מתון לאורך זמן הוא דבר שנוח וקל יותר להתחייב אליו, על פני חיסכון קיצוני בתקופה מוגדרת (במיוחד אם הוא דחוי, כמו ההצעה של יפתח).

רמז: שימו לב שמבחינה חשבונית, סכום החיסכון הכולל זהה בכל ההצעות של החברים. מה ההבדל ביניהן מבחינת ניהול התקציב השוטף והיכולת לעמוד בו?

שאלת בונוס

למנחה:

אם תהיינה קבוצות שחבריהן יסיימו את הפעילות זמן רב לפני האחרות, אפשר להציע להם כאתגר נוסף לערוך את הפעילות הבאה

תלמידים יקרים,

פיצחתם את קוד הכספת וחילצתם את הכיתה.

כעת תוכלו לזכות את הכיתה בציון לשבח אם תפתרו את החידות הבאות.

בהצלחה!

קיבלתם תקציב של 5000 שקלים לטובת הקמת מועדון נוער בבית הספר. ביקשו מכם לקנות כמה מוצרים עם התקציב: טלוויזיה, 10 פופים ומזגן. יצאתם למרכז העיר לערוך את הקניות. לכל מוצר בדקתם שתי אפשרויות, הכריעו איזה מהאפשרויות היא המשתלמת ביותר. כתשובה סופית עליכם לכתוב את העלות הכוללת של רכישת כל המוצרים למועדון.

[תשובה: אם בוחרים בכל החלופות המשתלמות הסכום הוא 4550 שקלים]

1. חנות "מסך לכל" מציעה מכשיר טלוויזיה שעולה 2000 שקלים ב-40% הנחה. חנות "לכל מסך" מציעה מכשיר טלוויזיה זהה שעולה 2000 שקלים ב-20% הנחה וב-23% הנחה נוספים על היתרה בשבוע זה בלבד.

- תשובה: באפשרות א' המחיר לאחר הנחה הוא 1200 שקלים; באפשרות ב' המחיר לאחר שתי ההנחות הוא 1232. לפיכך, האפשרות הראשונה עדיפה.
2. חנות "כמה נוח" מוכרת פופים במבצע 1+1 במחיר של 120 שקלים ליחידה. חנות "ממש נוח" מציעה מבצע של 12 פופים במחיר כולל 1200 שקלים.
- תשובה: האפשרות הראשונה עדיפה משום ש-10 פופים יעלו 600 שקלים (120 עבור שתי יחידות). לעומת זאת, 12 פופים של החנות השנייה יעלו 1200 שקלים (גם במחיר ליחידה המבצע לא משתלם).
3. חנות "פינגווין" מציעה מזגן במחיר 2000 שקלים לא כולל הובלה והתקנה. חנות "קוטב" מציעה את אותו המזגן ב-3000 שקלים כולל הובלה והתקנה. בירתם כמה יעלו הובלה והתקנה של מזגן וקיבלתם הצעת מחיר של 750 שקלים.
- תשובה: האפשרות הראשונה עדיפה, מכיוון שהעלות של המזגן יחד עם השירותים הנלווים (הובלה והתקנה) היא זולה בכ-250 שקלים מהאפשרות השנייה.

מחון תשובות למשימות

התשובה הנכונה היא 26218

משימה מס'	פתרון	רמז	ספרת קוד																		
1	זכות 1569.00 משכורת גלידריית פיסטוק	א. אם בעמודה אחת כתוב "חובה" (החיובים בחשבון), מה לדעתכם יהיה כתוב בעמודה שלידה? ב. מה השתנה ביתרה מהשורה שמתחתיה? ג. בשורה החסרה בעמודת ה"תיאור": מה התאריך בשורה ומה מספר האסמכתא? חפשו את הנתונים האלו בשורות אחרות.	2																		
2	איל – מזומן גילי – צ'ק נעמי – כרטיס חיוב סבתא של יהלי העברה בנקאית	האם סבתא של יהלי יכולה לשלוח לו מהיום למחר כסף מזומן או המחאה? האם היא יכולה לשלוח לו כסף באמצעות כרטיס האשראי? האם אייל בן ה-12 יכול לשלם באמצעי תשלום אחר פרט למזומן? האם לפי תנאי השאלה גילי יכולה לשלם בכרטיס חיוב?	6																		
3	1954	חשבו את שווי הסכום אחרי שנה אחת. כעת חזרו על הפעולה פעמיים נוספות	2																		
4	<table border="1"> <thead> <tr> <th>אפשר לצמצם/לזוטר</th> <th>אי אפשר לצמצם</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>✓</td> <td></td> </tr> <tr> <td>✓</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>✓</td> </tr> <tr> <td></td> <td>✓</td> </tr> <tr> <td>✓</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>✓</td> </tr> <tr> <td>✓</td> <td></td> </tr> <tr> <td>✓</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	אפשר לצמצם/לזוטר	אי אפשר לצמצם	✓		✓			✓		✓	✓			✓	✓		✓		האם ישנה אפשרות זולה יותר לנסוע לעבודה מאוטובוס? האם אפשר שלא לשלם תשלומי חובה לבית הספר? האם אפשר שלא לשלם את חשבון הגז?	1
אפשר לצמצם/לזוטר	אי אפשר לצמצם																				
✓																					
✓																					
	✓																				
	✓																				
✓																					
	✓																				
✓																					
✓																					
5	אגם	שימו לב שמבחינה חשבונית, סכום החיסכון הכולל זהה בכל ההצעות של החברים. מה ההבדל ביניהן מבחינת ניהול התקציב השוטף והיכולת לעמוד בו?	8																		

משימת בונוס:

1. באפשרות א' המחיר לאחר הנחה הוא 1200 שקלים; באפשרות ב' המחיר לאחר שתי ההנחות הוא 1232. לפיכך, האפשרות הראשונה עדיפה.
2. האפשרות הראשונה עדיפה משום ש-10 פופים יעלו 600 שקלים (120 עבור שתי יחידות). לעומת זאת, 12 פופים של החנות השנייה יעלו 1200 שקלים (גם במחיר ליחידה המבצע לא משתלם).

3. האפשרות הראשונה עדיפה, מכיוון שהעלות של המזגן יחד עם השירותים הנלווים (הובלה והתקנה) היא זולה בכ-250 שקלים מהאפשרות השנייה.

משך הפעילות: 30 דקות
 שקופיות במצגת: #14-20 (במצגת הלא-מקוונת); #10-16 (במצגת המקוונת)
 עזרים מהערכה: לא
 שימוש בסמארטפונים: לא נדרש
 הסבר כללי:
 בסיום הפעילות המנחה יציג פתרון מבואר של 5 המשימות שמסכמות את כל הפעילות בשני המפגשים, באמצעות מצגת. כמו כן, בחלק זה יוצג אתר התכנית והפעילויות שבו.

להלן טקסט ביאור והנקודות העיקריות להדגשה מכל משימה:

המשימה	ביאור ודגשים
1. דפי חשבון (שקופית מס' 15/11)	<p>ביאור</p> <p>דף חשבון עו"ש (עובר ושב) כולל פירוט של כל הפעולות שנעשו בחשבון. בדוגמה שלנו הופיעו העמודות: תאריך, תיאור, אסמכתא, חובה, זכות ויתרה.</p> <ul style="list-style-type: none"> • התאריכים מסודרים מהמועד האחרון ביותר למוקדם ביותר. • התיאור והאסמכתא מתארות את הגורם שמולו נעשו הפעולות או את אופי הפעולה. כלומר יופיע תיאור הגורם המפקיד, אופי פעולה כמו משיכת מזומן או הפקדת צ'ק וכן הלאה. • בעמודת החובה יופיעו סכומי הפעולות שחייבו את החשבון, כלומר כסף שיצא מהחשבון. • בהתאם, בעמודת הזכות יופיעו סכומי הפעולות שזיכו את חשבון הבנק שלנו, כלומר כסף שנכנס לחשבון. • בעמודת היתרה תופיע יתרת החשבון לאחר ביצוע הפעולה באותה שורה, כלומר כמה כסף נשאר בחשבון הבנק לאחר הפעולה. <p>דגשים לתלמידים</p>

חשוב לבדוק את מצב חשבון הבנק לפחות פעם בשבוע. זו אחריות שלכם.

אם יש פעולה שאתם לא מזהים (למשל, קנייה שלא ביצעתם) או פעולה שהייתה צריכה להופיע ולא נמצאת (למשל, משכורת חודשית) – אתם יכולים לשלוח הודעה לבנק או לפנות לסניף. אפשר ומומלץ לבדוק את מצב החשבון באמצעות אתר הבנק או באפליקציה סלולארית. אתם גם יכולים להוציא דו"ח חודשי ולראות את ההכנסות וההוצאות שלכם לפי חודש ולראות כיצד אתם יכולים לנהל את ההוצאות טוב יותר.

ביאור

2. אמצעי תשלום
(שקופית מס' 16/12)

במשימה הייתם צריכים להתאים בין 4 אמצעי תשלום ל-4 מקרים שונים. בואו נסביר מדוע ההתאמה שבתשובה היא הנכונה ביותר.

1. **מזומן** – אייל בן 12, כך שאין לו חשבון בנק או כרטיס חיוב. תשלומים קטנים עדיף לשלם במזומן.

2. **המחאה (צ'ק)** – המחאה שכתובה למוטב בלבד (רק עבור מי ששמו כתוב על הצ'ק) אפשר לשלוח בדואר. הסיבה לכך היא שגם אם היא הולכת לאיבוד, מי שאינו המוטב לא יוכל לעשות בה שימוש. ככלל, רצוי לא לשלוח שיקים בדואר, שכן ניתן לגנוב אותם ולזייף את פרטי השיק.

3. **כרטיס חיוב** – נעמי שקונה בגדים בחנות בסכום של 175 ש"ח יכולה להשתמש באמצעי התשלום הנוח – כרטיס חיוב. כרטיס החיוב אשר מהווה התנהלות כלכלית נכונה ביותר, במיוחד לבני נוער הוא כרטיס הדביט.

4. **העברה בנקאית** – סבתא של יהלי מאילת יכולה לשלוח, אפילו באמצעות הסמארטפון שלה (יש גם אפליקציות ייעודיות להעברת תשלומים), העברה בנקאית לנכדה האהוב. זו הדרך הזולה והמהירה ביותר לשלוח כסף מרחוק.

דגשים לתלמידים

ראינו שלכל אמצעי תשלום יש יתרונות וחסרונות. חשוב לעשות שימוש נכון בכל אמצעי תשלום ובמיוחד לשים לב לעלות ולנוחות

השימוש.

ביאור

1896.54 ש"ח בריבית שנתית ל-3 שנים יהיו שווים 1954 ש"ח. אגב, 1954 זו גם שנת הקמת בנק ישראל.

דגשים לתלמידים

חשוב לדעת לחשב ריבית, בין אם אנחנו מפקידים לתוכנית חיסכון או לוקחים הלוואה.

ביאור

[הצגת הפתרון]

כפי שאנחנו רואים יש הוצאות שלא ניתן לוותר עליהן או לצמצם אותן. בדוגמה שלנו: תשלומי חובה לבתי ספר ולגנים, תשלום לספק הגז והוצאות על תחבורה ציבורית – הן הוצאות מסוג זה. מנגד, יש הוצאות שבהחלט ניתן לצמצם, לוותר או לפחות לדחות, כמו חופשה בחו"ל או קניית רהיט חדש.

דגשים לתלמידים

בניהול תקציב חשוב לקבל את ההחלטות על ההוצאות שלנו אל מול ההכנסות שלנו ולא להוציא יותר ממה שיש לנו.

ביאור

כפי שאתם רואים, שלושת החברים של בן-אל נתנו לו עצות שמבחינה חשבונית הן זהות, כלומר כל ההצעות לחיסכון מסתכמות ב-480 ₪ בשנה. אבל, רק אגם הציעה לו את ההצעה הנכונה ביותר מבחינה התנהגותית, כי כך הוא יוכל להתמיד בחיסכון קטן ועקבי.

דגשים לתלמידים

לדחות את זמן החיסכון או לנסות לחסוך בקיצוניות ו"לחגוג" אחר כך הן החלטות שרוב האנשים לא יכולים לעמוד בהן לאורך זמן. חשוב לחסוך לאורך זמן ובהיקף סביר.

ביאור

בכל המשימות התלמידים נדרשו לקבלת החלטות של צרכנות נבונה וניהול תקציב. בכל מצב בו היו צריכים להכריע בין שתי חלופות המתאימות לצרכיהם (לא בהכרח הזולה מהשתיים).

דגשים לתלמידים

בכל רכישה יש לבדוק תמיד חלופות נוספות ולקחת בחשבון את

3. חישוב ריבית
(שקופית מס' 17/13)

4. תקציב משפחתי
(שקופית מס' 18/14)

5. חיסכון
(שקופית מס' 19/15)

6. משימת בונוס
(שקופית מס' 20/16)

מילות פרידה

(שקופית 21/17)

נא חלקו משובים לתלמידים ולמורה בכיתה. יש להקפיד על מילוי המשובים ואיסופם.

[חשוב להיפרד יפה ולעודד את התלמידים להמשיך להתעניין בנושא]

בזה אנחנו מסיימים את המפגשים בינינו. היה לי כיף ומעניין ומקווה שגם לכם.

זכרו שחשוב להכיר את האפשרויות הפיננסיות השונות העומדות לרשותנו. חשוב להשוות בין כל האפשרויות ולבדוק מה הכי מתאים לנו. למשל בנושא חיסכון יש להשוות בין אפיקים בנקאיים לחוץ בנקאיים. ובכל מקרה כמו שראינו, עליכם להימנע ככל הניתן מלקיחת אשראי, במיוחד בתור קטינים, ולכן הפתרון הנכון הוא לתכנן הוצאות ולנהל את התקציב בצורה מיטבית ולקחת אחריות על הכסף שלנו.

כמובן שלא הספקנו לדבר על כל מה שאפשר בנושא החשוב של מודעות פיננסית. חשוב שתמשיכו ללמוד ולהעמיק את הידע, לחקור ולשאול ולא לקבל כל דבר כמובן מאליו, כדי שכולכם תהיו אזרחים בוגרים ואחראיים בנוגע לכסף שלכם. אני ממליץ לכם להיכנס לאתר של הפרויקט וללמוד עוד יחד עם חברים ואפילו בני המשפחה שלכם. יש שם תכנים דינמיים ובלוגים ותמונות מהפעילות וטיפים חשובים.

למנחים: בסיום הפעילות האחרונה שלכם, נא מלאו משוב מתנדבים.